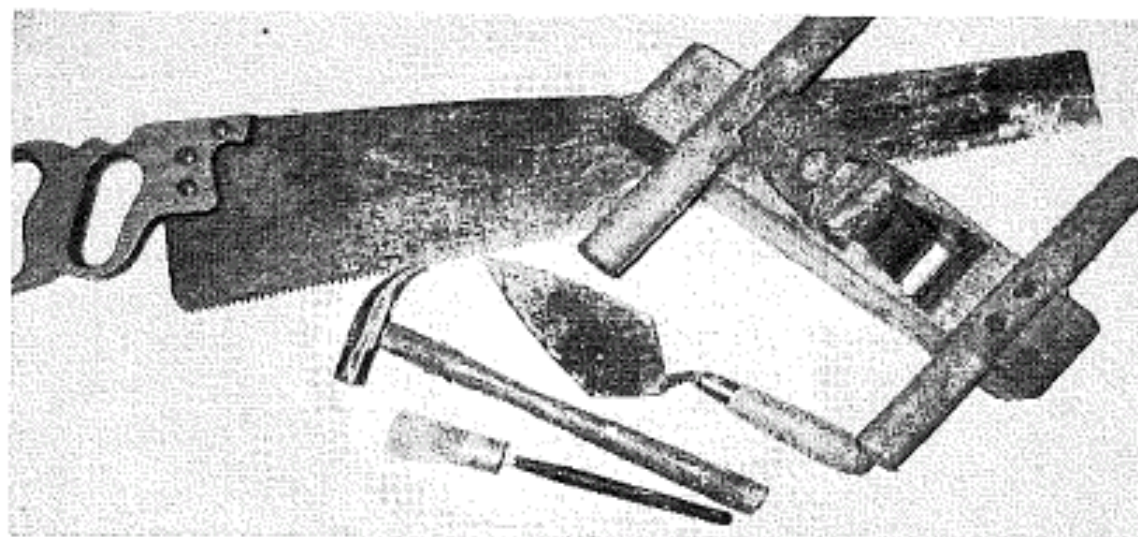

HANTVERKARE I VÄSTERLÖSA

Detta är en sammanställning om människor som arbetat i Västerlösa socken inom olika hantverk från mitten av 1800-talet i huvudsak efter det att skråväsendet upphävdes och fram till nutid.

I förfluten tid var det vanligt att många av de bofasta hantverkarna hade små ställen med något tunnland jord, en liten ladugård med ko, gris och höns som bidrag till sin försörjning då verksamheten i hög grad var beroende av årstid med ljus och värme vilket begränsade de kontanta inkomsterna. Skötseln av djur och grödor föll på hustrurnas lott då hantverkarna oftast låg ute och arbetade under veckorna. Gubbarna kom hem på lördagskvällen för att fira söndagen med familjen. Detta delvis av transporterna som oftast skedde till fots, motorfordon fanns inte, hästar och cyklar kostade mycket men undantag fanns såsom Skräddar-Ludde och Pontus Jönsson. Avkastningen på djurhållningen var sannolikt inte heller så stor och säker med sin-perioder hos korna och hönsens uppehåll av värpning under den mörka årstiden. Elektriciteten kom till Västerlösa 1918 - 1919 och då i första hand till dem som hade ekonomisk möjlighet att ansluta sig och att man icke bodde för långt från huvudledningar då stolpar och ledningsdragning var kostsamt. Det dröjde till början av 1950-talet innan alla i socknen hade elektricitet. Elen producerades av Svartådalen i Normlösa, ett bolag där de större gårdarna och förbrukarna hade andelar i elverket. Spänningen som skickades ut på nätet var 127 volt. Distributionen och kapaciteten var inte så effektiv som idag, även in på 1950-talet bleknade belysningen på kalla vinterkvällar då det "sörjade" i turbinerna.

MÅLARE

Johan Peterson, kom i mitten av 1800-talet från Ö Tolstad till Västerlösa. Hans far var gårdssnickare på Braxstad i Östra Tollstad. Kapten på Brakstad kostade målarutbildning på Johan, utbildning var inte gratis på den tiden. Johan arbetade med sönerna Karl, Werner och en som kallade sig Franzen samt med en räkka av vandrande gesäller som kom och gick. I Västerlösa bodde han först i Gamla Egelstad och senare i en liten stuga öster om Örnebacken, numera riven. Det var sannolikt ganska trångt i stugan, särskilt under vintertid, då man förutom familjen och gesäller tog in åkdon och möbler för målning. I

Hembygdsföreningens samlingar från Västerlösa skola finns två höga bokskåp som har en ljus ekådring av Johans hand. I kyrkstallet finns en likvagn som han målat och draperierna förfärdigades av hans fru. Johan hade problem med reumatism och vistades flera somrar i Medevi brunn för behandling. Martin Nilsson i Dömestad berättade hur han som pojke fick köra Johan till Medevi med häst och vagn.

Karl Peterson 1868 - 1948, tog i unga år över från sin far Johan. Han bodde en tid i Bergslund men köpte Tegelkullen 1918 och byggde där en verkstad. Han arbetade med sönerna Torsten 1902 - 1964 och Konrad samt gesäller varav många vandrande. Melker Ohlsson var en bofast gesäll. Han kom från en målarfamilj i Lönsås. Ivar Cervin gick som lärling. Både Melker och Ivar blev senare egna mästare i Västerlösa. Torsten drev egen verksamhet, först i Brokind och senare i Linköping. Konrad övertog rörelsen i Västerlösa i början av 1930-talet. Gesällerna kom och gick. Den siste som jobbat hos farfar Karl, kallad "Göteborgskalle" besökte oss 1964 i augusti. Han kom då på cykel från Göteborg på väg till Stockholm och tog en kaffepaus i Västerlösa, mera tid hade han inte.

Konrad Peterson 1906 – 1974 Solåker, sonen Sten 1934, lärlingar: Thorvald Fransson 1924 - 1970, Hasse Fransson 1932, John Hallsten 1927, Harry Karlsson 1931 – 2004 bl.a. Torvald drev sedan egen verksamhet först i Normlösa och senare i Skänninge där brodern Hasse "Hasse Bang" tog över då Torvald gick ur tiden. John Hallsten blev aldrig målare utan brevbärare. Han gifte sig med Ingegärd Malm och det var säkert "Svärfar stationsföreståndaren" som växlade in honom på det spåret.

Gesäller: Helmer Johansson 1904 - 1966, Gustav Arvidsson 1920 - 1990, Gösta Fransson, Tage Fredriksson, två bröder Ekman, Alex Johansson "Enarming", Pelle Ohlsson, Tore Agné, Larsson i Ledingelunda m fl. samt vandrande gesäller och säsongsenagerade "rödfärgsgubbar" den mest trogne Edvin Johansson eller "Edvin i Linkelösa".

Konrad Peterson målar en veranda

Sten Peterson 1934, var lärling hos sin far Konrad och aktiv i målaryrket 1947 – 1970. Därefter har han arbetat som konservator.

Helmer Johansson 1904 – 1974, Nysäter. Helmer hade polio som barn och fick bestående skador i nacke och rygg. Av denna anledning utbildades han till målare på Vanföranstalten i Stockholm. Därefter jobbade han för de olika målarna i Västerlösa, först hos Melker, en kort period hos Cervin och sedan hos Konrad.

Melker Ohlsson, 1885 – 1946, Björkliden som han byggde i början av 1930. Melker kom från en målarsläkt i Lönsås. Han omkom vid trafikolycka med sin lättviktare en mörk och regnig novemberkväll 1946 i Linköping.

Per-Olof, Pelle, Ohlsson 1921 – 2000 fick sin utbildning hos pappa Melker. Efter Melkers död jobbade han en tid hos Konrad men flyttade senare till Linköping.

John Karlsson, gesäll som bodde i familjen Melker Ohlsson.

Ivar Cervin 1886 - 1965, Törnevalla Dörestad drev egen verksamhet efter sin utbildning hos Karl Peterson.

Birger Cervin 1897 – 1968. Lilla Nyland. Birger utbildade sig som vuxen hos brodern Ivar.

Tore Agné 1923, son till Birger och Gustav Cervins hushållerska Linnea och fick troligen sin utbildning hos Cervin. Tore arbetade en tid hos Konrad men tog arbete i Linköping där både arbetsförtjänst och arbetstillgång var högre.

MURARE

• **Per Johan Johansson**, Kom till Västerlösa 1880 och verkade fram till 1907.

• **Oskar Fredrik Törnqvist** 1880 - 1957, Andersberg. O F var värvad under åren 1897 – 1900. Han lärde yrket av sin far.

• **Alf Törnqvist** 1910 - 2008, lärde hos sin far

• **Melker Törnqvist** 1912 - 1986, lärde hos in far. Alf och Melker arbetade tillsammans i alla år.

• **David Johansson**, omk 1880 - 1950, Petersburg vid Övre Mellangården. David var far till sadelmakaren Gösta Johansson och bodde med sin fru de sista åren hos Gösta i Björkhamra.

• **Gustav Wiglund**, Hjulbacken, död omk 1930. Han har signerat ett gjutet källkar i Brunsgården.

SNICKARE

♦ **Möbelsnickare P J Andersson**, "Andersson på Ängen", Ängsäter i Sperringe. Han signerade vanligtvis sina alster med "Förfärdigad År 1916 af P J Andersson Westerlösa". Många av hans alster är utförda i ek och vittnar om en stor yrkeskunskap både vad gäller handlag, material och förband. Andersson var också vetenskapligt intresserad, hans petrografiska (bergarter) samlingar skänktes till Hembygdsföreningen och finns i Huldastugan. Anderssons dotter var stjärkerska av skjortbröst, kragar, manschetter etc.

♦ **Mauritz Wiborg**, Hackeryd. Wiborg svarvade bl.a hjulnav eller s k "kubbar", skar gängor i trä och snickrade möbler förutom sitt jordbruk.

♦ **Vagnmakare Hallin** i Lappland. 1864-1950, Han hette Axel Wilhelm Nicklasson och kom från Nykil, blev knekt i Rosenlund, Hackeryd och tog då sannolikt namnet Hallin. Han var kusin med smidesmästare Hjalmar Fransson.

BÄNK OCH MASKINSNICKARE

Snickerifabriken i Västerlösa låg från början i Eringe och byggdes sannolikt på 1930-talet av Erik Sigvald som 1946 också byggde villan. Där fanns några snickare på 1930-talet, en kallades Gotte. Verkstaden och villan övertogs under

1940-talet av bröderna Rune och Ingvar Johansson. De tillverkade huvudsakligen byggnadssnickerier såsom fönster, dörrar, inredningar och trappor.

Ingvar övertog senare ett snickeri i Asby och Rune byggde en ny verkstads-lokal på det område vid kvarnen som Västerlösa Byggnadsnämnd klassat som industritomter. I verksamheten jobbade också brödernas far Emil som hustomte.

• **Rune Johansson** 1924 - 2007

• **Ingvar Johansson**

• **Sigvard Johansson**

• **Håkan Hulthammar**, Runes son

• **Knut Viktorsson** 1914 – 199., var byggnadssnickare men jobbade i Runes verksamhet under några år. Som nygift hyrde han på Tegelkullen i slutet av 1930-talet men flyttade sedan till Björkeberg.

• **Sven Bertilsson**, 1921-1990-tal, son till Bertil Persson i Nytomta. Troligen gick han i lära hos någon av snickarna i Eringe under 1930-talet. Flyttade sedan till Värmland

BYGGNADSSNICKARE

♦ **Bertil Persson**, Han byggde Nytomta omkring 1930. Bertil jobbade som byggnadssnickare, en mycket duktig sådan.

♦ **Anton Hallin**, 1906 – 2000. Anton köpte Tegelkullen 1950 och döpte det till Rosenlund. Anton var son till vagnmakare Hallin i Lappland.

♦ **Anton Andersson**, 1898 - 1988, Annelund. Anton var född i Linkelösa och började som lantbrukare bl. a som arrendator av Agumentet i Viby men övergick sedermera till byggnadssnickeri.

♦ **Karl Jakobsson**, Lövhagen. "Kalle Jakob" arbetade utöver sin snickargärning som ringkarl, orgeltrampare och dessutom med att elda kyrkans stora gjutjärnskamin under den kalla årstiden. Han började då sin lördagskväll med att ringa in helgen, tända kaminen när så behövdes och sedan vakta elden under natten fram till högmässan då orgeln skulle trampas.

Karls hustru Signe hade ko långt in på 1950-talet, hon var den sista. Hon skaffade hö och gräs till sin ko i trädgårdar och diken och körde hem det med en släpvagn på cykeln.

♦ **Georg Karlsson**, Egebylund, omk 1900 – 1980. Georg hyrde på Tegelkullen några år på 1940-talet innan han köpte Egebylund . Georg jobbade i lantbruk bl. a. i Ås innan han blev snickare.

♦ **Andersson på Lindekullen**, kallad "Draken", sannolikt född under mitten av 1800-talet. Han kom från Stjärnorp till Västerlösa. Det går sägner om att han var en morgonpigga och arbetsam person med stora krav på medhjälpare drängar som skulle ställas till förfogande när han kom för arbete på gårdarna i

soluppgången. Han var en mästare på verandor med "snickarglädje" t ex den i Västerlösa Murgård som på 1960-talet i stort var intakt.

◆ **Strömfors, Lindekullen.** Strömfors var måg hos Andersson och kom också han från Stjärnorp.

◆ **Hylander i Paradiset** 1880-tal -1950-talet

◆ **John Alrik Andersson**, Engsäter, vid gränsen till Björkeberg. "Jon Alrik" reste enklare byggnader och enligt muntlig tradition hade han ritningen på sitt förskinn.

◆ **August Kvist**, Bergslund

◆ **Erik Gustavson**, Lund. Han omkom vid byggandet av Märta Rylanders ladugård på Örn under krigsåren på 1940-talet.

◆ **Lasse Gottfridsson**, 1932 – 2006, från Stämninge, senare bosatt i Slaka.

◆ **Nils-Erik, Nenne Gottfridsson**, 1937, Stämninge.

◆ **Algot** 1912 - 1981 och **Sören Millerud** 1939 - 2008. Båda bodde i Västerlösa men arbetade huvudsakligen i Linköping.

BYGGMÄSTARE

Erik Sigwald, Fagersberg i Sperringe.

SÖMMERSKOR

• **Signe Sigwald**, Fagersberg

• **Elin Andersson**, först Linkelösa senare i Murgården

• **Klara Hallin**, Lappland gift med vagnmakare Hallin, död 1944

STRYKERSKOR

Frk. Andersson, dotter till finsnickare P J Andersson på Ängen, arbetade som "stärkerska" d v s hon tog emot kragar, manschetter, skjortbröst och dylikt som skulle tvättas, stärkas och strykas blanka. Hon hade på somrarna en imponerande mängd av kaktusar och andra blommor sin i trädgård.

SMEDER

Smedjan vid Engsberg

Hjalmar Fransson, 1878 – 1967. Hjalmar kom 1902 från Gammalkil och byggde smedjan vid Engsberg, senare också huset. Fadern, Frans Nicklasson var snickare. Lärlingar, bl. a hans alla söner samt Kalle Fia som senare etablerade sig i Sjögestad. Gesäller Albert m fl.

Uno Fransson 1911 – 1940. Uno, son till Hjalmar, drev smedjan från senare delen av 1930-talet. Han omkom 1940 vid en olycka i smedjan då acetylgasverket till svetsen exploderade. På den tiden producerades gasen av karnbid.

Allan Fransson 1914 – 1969. son till Hjalmar, tog över smedjan efter Unos dramatiska bortgång 1940. Allan hade också en räkka "smehalvor" samt sönerna Isidor, Kell och Conny. Allan övergav den gamla smedjan på 1950-talet då han övertog bil- och cykelverkstaden som låg mitt i byn. Allan omkom i en bilolycka i slutet av 1960-talet.

Knut Pettersson 1862 – 1936, Sperringe, "Knutsmen". Hans smedja låg öster om vägen mitt för dagens infart till Skattegården. Det var en gammal låg timmerbyggnad som numera är riven.

Bernhad Pettersson 1903 – 1981, son till Knut. Bernhard byggde en ny smedja i Sperringe 1955, där sonen Örjan driver reparationsverkstad i dag.

Nils Knutsson 1899 – ca 1990, Nils var också son till Knutsmen. Han byggde tillsammans med brodern cykelverkstaden på 1930-talet, som arrenderades ut, och 1946 -47 också bilverkstaden men förhyrde de båda tills försäljning under 1950-talets senare del. Köpare Allan Fransson.

SKOMAKARE

- **David Danielsson**, 1887 – 1958, Dungen. Danielsson var i Amerika under 1910-talet.
- **Karl-August Karlsson** i Rom, dog omkring 1956. Karlsson i Rom verkstad skänktes till Hembygdsföreningen av sonen Olle.
- **Sköld Dömestad?**
- **Gustav Cervin** 1891 – 1950-tal, Lilla Nyland. Han avslutade sina dagar med ett skott i munnen.
- **Kindstedt**, bodde i huset före Brunsgården. Frun stickade täcken.
- **Axel Edvard Wallenberg** 1867 – 1955, Egeby där han också var vaktmästare i Missionshuset.

Rom, där K-A Karlsson hade sitt skomakeri. Nu bor Ulla Bolander här

SKINNBREDARE

Karl Göransson, drev en verksamhet som skinnberedare vid Haddorpet. Han var far till Hanna Cederberg 1889 – 1978.

SKRÄDDARE

- **Klas Andersson** "Skräddar Klas" i Stämninge. Han hade ett litet lantbruk i Stämninge på 7 tunnland och var far till skräddar Ludde.
- **Ludvig Klasén** 1864 – 1927 "Skräddar Ludde" eller All världens skräddare. Ludvig reste runt hos kunderna för att ta mått etc. med häst och fjädervagn.
- **Nisse Klasén** 1899 – 1970, Stämninge, var den av Ludvigs söner som tog över i Stämninge.
- **Karl-August Klasén** 1868 – 1949, Hagalund Lind, var bror till Ludvig
- **Rudolf "Rulle" Nyström**, omk 1900 – 1968, gesäll hos Klasens.
- **August Axen** på Örn, en liten färbror med helskägg.
- **Joel Tell**, Vägstorp, startade skrädderi på 1890-talet. Dottern Lisa flyttade till Bönorp i Stjärnorp.
- **Wadström**, bodde i Karin Sällbergs. Han flyttade med familjen till Sunhultsbrunn där sonen Tore, född 1906, tog över verksamheten

SADELMAKARE

Calle Malmberg i Sperringe. Omk 1870 – 1950-tal

Malmberg hade många gesäller, de flesta med benprotes. Det var vanligt att de som råkat i olycka fick olika hantverksutbildningar på Vanföranstalten i Stockholm.

Axel Birger Löfqvist 1901 – 1964, Löfqvist kom från Skänninge, han byggde Marieberg som på 1940-talet såldes till "Kalle Handlare". Löfqvist hyrde Karl Petersons målarverkstad på Tegelkullen från 1946 och några år framåt. Han fick problem med hälsan och flyttade till "Skum".

Gösta Johansson, 1918, Björkhamra. Gösta var född i Petersburg. Han miste som yngling under olyckliga omständigheter ett ben och fick därefter utbildning till sadelmakare. Gösta började sin verksamhet på Hjulbacken. I mitten av 1940-talet byggde han verkstaden vid Björkhamra, där han också bodde med familjen. Efter några år lät han uppföra boningshuset som då fick två lägenheter. Under några år bodde föräldrarna på övre våningen.

LAGGMAKARE

Gunnar Larsson, "Laggmakarn" omk 1900 – 1970-tal, Stensätter i Dömestad, även kallat Larsbacken. Larsson var ursprungligen laggkärlsmakare men då den nya tiden förändrade efterfrågan på den typen av kärl till förvaring, tvätt och så vidare övergick han till byggnadsnickeri. Han jobbade på fritiden med livförsäkringar och cyklade omkring på kvällarna och tog upp avgifter.

RADIOREPARATÖR

Sune Petterson, omk 1900-1960, "Sune i Skogstorp". Han hade under 1940- och 50-talet en liten verkstad i huset som Helmer Sköld och Isidor Wallenberg byggt som cykelverkstad och som senare använts som lager för affären i Maxenhill. Sune reparerade bl. a. radioapparater och laddade radiobatterier. Vid den tiden hade inte alla Västerlösa bor elektricitet i sina hus och då behövdes batteri till radion om man inte nöjde sig med kristallmottagare.

URMAKARE

Pontus Jönsson, Höljebotorp. Pontus hade en liten urmakarverkstad på andra våningen och förutom detta några tunnland jord som sannolikt hustrun Elin skötte. Han hade en häst och en liten sandkista när han transporterade varor till kvarn. Pontus hade också ett litet tröskverk och tändkulemotor som han hyrde ut till torparna i socknen.

SPÅNTÄCKARE

Ture Karlsson, "Ture Spåntäckare"

TRÄSKOMAKARE

Ernst Karlsson, ca 1880 – 1944, "Ernst i Fridhem". Ernst arbetade som daglönare i jordbruket, Han avslutade sina dagar på ett sorgligt sätt genom att hoppa i källan.

CYKELMOJAR

- **Helmer Skiöld**, omk 1900-1970, flyttade till Stockholm.
- **Isidor Wallenberg**, omk 1900-1970, drev cykelverkstad i Västerlösa tillsammans med Helmer men fortsatte i yrket i Linköping.
- **Sven Salomonsson**, 1923 – 2008, drev cykelverkstad några år under 1940-talet. Han övertog verkstaden i Slyckekorset utav "Otto" Anderson som drev installationsfirma i Vikingstad. Sven var mycket duktig med motorer vilket ledde till att det alltid fanns både bilar och motorcyklar i hans verkstäder. Han arbetade senare hos Malte Månssons verkstäder i Linköping.
- **Bertil Salomonsson Mälbrink** "Bertil Ruck" bror till Sven, övertog verkstaden av Sven och drev den tills Allan Fransson köpte fastigheten. Bertil flyttade då till Mjölby.
- **Lasse Borg**, 1939, bor i Västerlösa men varit aktiv i Linköping

VERKTYGSSLIPARE

Bengt Hallin 1937, Rosenlund, har vid sidan av annat arbete varit en mycket noggrann verktygsslipare.

BILREPARATÖRER

Harald Svensson, "Fixas". Han arrenderade bilverkstaden av Nisse Knutsson från 1946 och fram tills fastighetens försäljning på 1950-talet. De första åren hyrde han i Solberga men byggde senare Gullåkra. Harald hade tidigare varit verkmästare hos Forslunds i Linköping.

Göran Karlsson, 1934 - 2003 "Göran i Sörgårn" började hos Harald Svensson på 40-talet och fortsatte sedan hos Allan Fransson.

SLAKTARE

Thure Lood 1891- 1970. Thure hade flera olika jobb, dels var han banarbetare på järnvägen Linköping-Bränninge-Skänninge och dels fjärdingsman för Västerlösa socken. Utöver detta var han ambulerande slaktare ett värv han utförde med stor kunskap och stolthet.

DROSKBILAR

(Inte hantverkare men dock egna företagare)

Hilarius Lanz, Sperringe

Karl Fransson, ca 1885 – 1965. "Kalle Fransson" kom till Västerlösa 1936 från Kyleberg vid Tåkern. Där hade Kalle varit privatchaufför för familjen PYK som då drev godset. Kalle hade många historier om tiden på Kyleberg, hur han hade en T Ford till vardagsturer samt en Cadillac för utflykter med grevinnan, resor till fester m m. 1936 då det gamla ålderdomshemmet i Västerlösa övertogs av Västerlösa Sparbank flyttade Kalle Fransson in i husets västra del med sin familj och startade droskrörelse. Vid krigsutbrottet 1939 blev det ransonering av bl. a bensin. Man fick i början ansöka om tilldelning av bensin, men ganska snart fick de som ville åka bil skaffa sig gengas, ett aggregat som eldades med träkol eller med ved och producerade gas till motorn. En både smutsig och farlig verksamhet. Kalle Fransson pallade i början av 1940-talet upp sin "Droskbil" och blev banarbetare på järnvägen.

Avslutningsvis vill jag tillkännage att denna sammanställning är baserad på mina minnen av människor jag, arbetat med, träffat eller hört berättas om av de äldre samt på samtal förda under senare tid med Alf Törnqvist, Ingemar Samuelsson, Bengt Hallin, Einar Magnusson med flera. Jan Cederlund har deltagit vid de olika samtalen och stått för källstudier i bl a Kurt Arvidssons klippalbum. Tack alla ni som bidragit. Som alla vet så har minnet sina luckor vilket sannolikt återspeglas också i denna sammanställning. Därför vill jag här sluta med en bön till alla er som har kompletterande uppgifter att hjälpa mig och Jan att rätta till fel och brister för en reviderad utgåva.

Sten Peterson